

Posiedzenie Rady Ochrony Pracy 10 września 2019 r.

Kompleksowa informacja o zawodach jako instrument wspomagający dobór do zawodu i zatrudnienie

Tą problematyką zajmowała się Rada Ochrony Pracy na posiedzeniu 10 września br. Materiały zostały przygotowane przez Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz Ministerstwo Edukacji Narodowej.

Zastępca dyrektora CIOP-PIB ds. techniki i wdrożeń prof. **Wiktor M. Zawieska** podkreślił, że jest to trudna i skomplikowana problematyka, którą nauka zajmuje się od dziesiątków lat. Przypomniał, że już w latach 70-tych ubiegłego wieku prof. **Tadeusz Nowacki** wyodrębnił zawodoznawstwo jako odrębny rodzaj wiedzy, ze względu na jego rangę w kontekście ogólnospołecznym. Dynamicznie zmieniająca się rzeczywistość, pojawiające się nowe technologie i formy zatrudnienia wymagają prawidłowego, spełniającego wszystkie wymagania i oczekiwania doboru do zawodu i zatrudnienia. „Zawodoznawstwo jako dziedzina wiedzy niewątpliwie będzie rozwijać się, a nawet wzbudzać coraz większe problemy i kontrowersje” – mówił prof. Zawieska.

Kierownik Zakładu Ergonomii CIOP-PIB prof. **Joanna Bugajska** zwróciła uwagę na znaczenie optymalizacji warunków pracy. Podkreśliła, że jej elementem jest dobór zawodowy, który umożliwia wyłonienie najlepszych osób z punktu widzenia możliwości sprostania wymaganiom stawianym w danym zawodzie lub na danym stanowisku pracy. Wskazała również na korzyści, jakie przynosi właściwy dobór zawodowy. Dla pracownika – mniejsze ryzyko wypadku przy pracy, mniejsze ryzyko stresu i wypalenia zawodowego – i w konsekwencji chorób związanych z wykonywaniem pracy – oraz większa motywacja i satysfakcja z wykonywanej pracy. Dla pracodawcy – mniejsza wypadkowość w miejscu pracy, większa produktywność i lepsza jakość wykonywanej pracy przez pracowników, mniejsza absencja chorobowa i rzadsze wypowiedzenia pracy przez pracowników. Dla państwa – mniejsze koszty związane z absencją chorobową pracowników, wzrost gospodarczy, wzrost jakości życia obywateli.

Prof. Bugajska zaznaczyła, że rzetelny dobór zawodowy musi być prowadzony na podstawie aktualnych i kompleksowych informacji o wymaganiach, jakie stawiają poszczególne zawody z wykorzystaniem metod i narzędzi umożliwiających pomiar i właściwą ocenę poziomu cech i sprawności człowieka niezbędnych do poprawnego i bezpiecznego wykonywania

określonych prac i zawodów. „Właściwy dobór do zawodu jest podstawowym elementem utrzymania wysokiej zdolności do pracy na każdym etapie kariery zawodowej” – podkreśliła. Przypomniała, że pierwsze próby klasyfikowania zawodów i specjalności występujących na polskim rynku pracy miały miejsce w 1965 r. Po 16 latach powstała pierwsza klasyfikacja zawodów i specjalności, która liczyła 2610 zawodów. Od tego momentu spis zawodów i specjalności występujących na polskim rynku pracy, stale się ulega zmianie. Aktualna liczba obowiązujących zawodów/specjalności to 2455.

W 1998 r. zespół pracowników naukowych Centralnego Instytutu Ochrony Pracy – Państwowego Instytutu Badawczego i Głównego Instytutu Górnictwa opracował – na zlecenie Banku Światowego – przewodnik po zawodach, który zawierał 7 tomów charakterystyk zawodowych, opisujących ok. 550 zawodów za pomocą spójnej metodologii. „To narzędzie przez wiele lat funkcjonowało na rynku pracy” – mówiła prof. Bugajska.

Ponadto w ramach programu wieloletniego „Poprawa bezpieczeństwa i warunków pracy” CIOP-PIB opracował 100 charakterystyk zawodów, które mogą wykonywać osoby niepełnosprawne. Natomiast ramowe wytyczne zawierają karty charakterystyk 200 zawodów, które mogą wykonywać te osoby.

Informacje o zawodach są istotnymi elementami prowadzonych przez CIOP-PIB działań w obszarze aktywizacji zawodowej, szczególnie osób starszych, młodych wchodzących na rynek pracy oraz osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności.

Dr **Łukasz Baka** z Pracowni Psychologii i Socjologii Zakładu Ergonomii CIOP-PIB mówił o projekcie Infodoradca+, który w latach 2017 – 2019 był realizowany przez Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy wspólnie z 4 partnerami: Doradcą Consultans Ltd. z Gdyni, Instytutem Technologii Eksploatacji – Państwowym Instytutem Badawczym z Radomia, Instytutem Pracy i Spraw Socjalnych z Warszawy oraz PBS z Sopotu. Ten projekt – współfinansowany ze środków unijnych – jest obecnie najpełniejszym źródłem wiedzy na temat zawodów. Zawiera informację o 1000 zawodów, w tym 548 nowych, dotąd nieopisanych. „Wychodzi naprzeciw wyzwaniom stawianym przez rozwój nowych technologii” – podkreślił dr Baka. Zawiera również zalecenia i przeciwwskazania do zatrudnienia osób niepełnosprawnych.

W wyniku realizacji projektu powstała kompleksowa, powszechna i nowoczesna informacja o zawodach. Najczęściej korzystają z niej doradcy zawodowi, pośrednicy pracy, specjaliści ds. rozwoju zawodowego. Jest przydatna dla bezrobotnych i poszukujących pracy, osób zmieniających zawód i absolwentów szkół. Dlatego – jak podkreślił przedstawiciel CIOP-PIB – tak ważne jest upowszechnianie wśród tych grup informacji o zawodach. Niezbędne jest

także podjęcie działań w celu zarekomendowania wykorzystania tej informacji przez instytucje rynku pracy, w tym publiczne przez instytucje rynku pracy, w tym publiczne służby zatrudnienia, OHP, agencje zatrudnienia, instytucje szkoleniowe, instytucje dialogu społecznego, instytucje partnerstwa lokalnego, gminne centra informacji, akademickie biura karier, szkolne ośrodki kariery, placówki kształcenia zawodowego i ustawicznego, organizacje pozarządowe zajmujące się problematyką rynku pracy oraz inne podmioty zainteresowane zawodoznawstwem.

Izabela Kaczmarska-Sawicka z Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zwróciła uwagę, że projekt Infodoradca+ był realizowany z inicjatywy resortu. „Jest kontynuacją wieloletnich wysiłków ministerstwa na rzecz tworzenia wysokiej jakości materiałów zawodoznawczych” – dodała.

Zastępca prezesa zarządu PFRON ds. finansowych **Tomasz Maruszewski** zwrócił uwagę na zawarte w informacji o zawodach zalecenia i przeciwwskazania do zatrudniania osób niepełnosprawnych. Dodał, że wskaźniki zatrudnienia osób niepełnosprawnych wzrastają z roku na rok. Obecnie wskaźnik zatrudnienia wynosi 26,2% i jest o ponad 3,7% wyższy niż w 2015 r. „Możliwość zatrudnienia osób niepełnosprawnych niewspółmiernie wzrasta, gdy one znają zawody, w których mogą się realizować” – zaznaczył wiceszef PFRON.

„Tematyka dzisiejszego posiedzenia Rady doskonale wpisuje się w proces zmian w kształceniu zawodowym, realizowanym od 1 września br.” – stwierdził zastępca dyrektora Departamentu Strategii, Kwalifikacji i Kształcenia Zawodowego **Piotr Bartosiak**. Przypomniał, że nowelizacja ustawy – Prawo oświatowe, ustawy o systemie oświaty wprowadziła pakiet zmian w systemie kształcenia zawodowego. Podkreślił, że priorytetem wprowadzanych zmian jest obecność pracodawców na każdym etapie procesu kształcenia zawodowego począwszy od określania potrzeb w zakresie nowych zawodów i umiejętności, poprzez zaprojektowanie kształcenia w tych zawodach i umiejętnościach, realizację kształcenia praktycznego, weryfikację efektów kształcenia na egzaminie zawodowym aż po zatrudnienie absolwentów szkół.

Nowe regulacje zakładają również włączenie pracodawców w promocję kształcenia zawodowego w środowisku uczniów stojących przed wyborem szkoły, np. poprzez organizację prelekcji, wycieczek zawodoznawczych, dni otwartych w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe, dni otwartych u pracodawców, zachęcających do podjęcia nauki w danym zawodzie i prezentujących perspektywy pracy w zawodzie.

Nowe przepisy wprowadzają również obowiązkowe doradztwo zawodowe. „Dotychczas ten system był nieskoordynowany i rozproszony” – zaznaczył P. Bartosiak. Wyjaśnił, że ono w

zasadzie rozpoczyna się od przedszkola. Tam będą realizowane zajęcia nazwane „preorientacją zawodową”. W klasach 1- 6 szkoły podstawowej będzie prowadzona „orientacja zawodowa”, czyli pogłębiona wiedza na temat zawodów. Natomiast w klasach 7 – 8 będą odbywały się zajęcia z doradztwa zawodowego, które mają pomóc uczniom w wyborze zawodu albo ścieżki dalszego kształcenia. Te zajęcia będą kontynuowane w szkole ponadpodstawowej. Ich celem będzie przygotowanie uczniów do wyboru studiów bądź do podjęcia pracy w konkretnym zawodzie. Do każdego z poziomów kształcenia przygotowano odpowiednie treści programowe.

Wprowadzono nowy system finansowania kształcenia zawodowego, który wysokość finansowania uzależnia m.in. od kosztów kształcenia w danym zawodzie oraz rzeczywistego zapotrzebowania na dany zawód na rynku pracy.

Przedstawiciel MEN mówił także o prowadzonym przez resort badaniu „Prognoza zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego na krajowym i wojewódzkim rynku pracy”, z którą wiąże się nowe finansowanie szkolnictwa zawodowego. Ta prognoza będzie przygotowywana corocznie na podstawie m.in. danych statystyki publicznej, systemu informacji oświatowej, danych ubezpieczeń społecznych, wyników badań rynku pracy prowadzonych przez resort rodziny, pracy i polityki społecznej oraz długofalowych strategii i planów inwestycyjnych dotyczących rozwoju gospodarczego.

P. Bartosiak wspomniał także o projekcie „Przygotowanie i udostępnienie multimedialnych zasobów wspierających proces doradztwa dla wszystkich grup wiekowych”. Celem tego projektu jest przygotowanie kompleksowej informacji o wszystkich zawodach, która będzie adresowana do uczniów, kandydatów do szkół, osób dorosłych. Chodzi o to – wyjaśniał przedstawiciel MEN – aby decydując się na wybór danego zawodu wiedzieli jakich umiejętności i kwalifikacji wymaga oraz jakie są perspektywy zatrudnienia. Zwrócił uwagę, że ten projekt jest komplementarny wobec projektu Infodoradca+.

W dyskusji członkowie Rady zwracali uwagę, że opracowanie klasyfikacji zawodów jest bardzo ważne zarówno dla pracodawców, jak i pracowników oraz rynku pracy. Mówili również o potrzebie kontynuowania projektu Infodoradca+, ponieważ ze względu na dynamikę pojawiania się nowych technologii pojawią się nowe zawody, a dotychczasowe klasyfikacje trzeba będzie aktualizować. Z satysfakcją odnotowywali, że informacja o zawodach opracowana w ramach projektu Infodoradca+ zawiera również zalecenia i przeciwskazania do wykonywania danego zawodu przez osoby niepełnosprawne. Wskazywali również na potrzebę upowszechniania tej informacji wśród pracodawców i pracowników.

Stanowisko w tej sprawie Rada przyjmie na następnym posiedzeniu.

Stanowisko Rady w sprawie problematyki zatrudniania na podstawie umów cywilnoprawnych

W przyjętym stanowisku Rada przypomniała, że Państwowa Inspekcja Pracy od wielu lat wskazuje powierzenie pracy na podstawie umów cywilnoprawnych w warunkach, w których powinna być zawarta umowa o pracę, jako jeden z istotnych problemów na naszym rynku pracy. Zwróciła uwagę, że dzięki wysiłkom inspektorów pracy każdego roku tysiące osób wykonujących wcześniej pracę na podstawie umów cywilnoprawnych lub bez żadnej umowy otrzymuje umowy o pracę.

Odnosząc się do proponowanych przez PIP wniosków *de lege ferenda* dotyczących m.in. wprowadzenia zasady domniemania istnienia stosunku pracy lub przyznania inspektorom uprawnień do wydawania decyzji administracyjnych przekształcających umowę cywilnoprawną w umowę o pracę w sytuacji, gdy praca świadczona jest w warunkach charakterystycznych dla stosunku pracy, uznała, że wymagają – ze względu na kontrowersje, które wzbudzają – głębokiej analizy i dyskusji między partnerami społecznymi. Pozytywnie oceniła działania prewencyjne Państwowej Inspekcji Pracy, w tym promocyjno-reklamowe dotyczące zatrudnienia na podstawie umów cywilnoprawnych. Podkreśliła potrzebę uświadamiania zatrudnionym konsekwencji pracy na podstawie umów cywilnoprawnych na wysokość przyszłych emerytur. Zgłosiła postulat przeprowadzenia ogólnopolskiego badania skali niezgodnego z prawem zastępowania umów o pracę umowami cywilnoprawnymi.